

Retningslinjer for vurdering

Dokumentansvar:	Seksjon for opplæring i skole
Godkjent av:	Godkjent av seksjonssjef
Versjon:	2.0
Plassering QM+::	RFK Reglement/prosedyrer, opplæring

Dokumenthistorikk

År	Dokumenter
2009	Fylkeskommunale retningslinjer for vurdering
2012	Nye fylkeskommunale retningslinjer med utgangspunkt i Vurdering for læring
2013	Revidert og utvidet utgave
2015	Oppdatering og revidering i henhold til endringer i Forskrift til opplæringslova 10.08.2015
2016	Oppdatering 16.06. i samsvar med Fraværsgrense Udir-3-2016
2017	Oppdatering 25.04 i samsvar med Forskrift til opplæringslova 01.08.2016 og rundskriv Udir-5-2016

Typografi

Ordinær tekst	Kortfattet resymé av gjeldende lover og forskrifter
Kursiv	Sitat fra forskrift til opplæringslova, fra utdanningsdirektoratets kommentarer til forskriften og fra læreplaner
Boks	Opplæringsavdelingens fremheving og oppsummering av spesielt viktig innhold
Blå understrekning	Lenke til internettadresse eller til punkt i dokumentet

Forkortelser

RFK	Rogaland fylkeskommune
Udir	Utdanningsdirektoratet
f	Forskrift til opplæringslova, eks f§ 3-7
l	Lov i opplæringslova, eks l§ 5-1
IOP	Individuell opplæringsplan

Retningslinjene for vurdering i Rogaland fylkeskommune bygger på kapittel 3 i Forskrift til opplæringslova. Forskriften gjelder hele det 4-årige løpet i videregående opplæring. Derfor er lærere og instruktører nevnt under ett, likeens elever, lærlinger og lære kandidater.

Formålet med retningslinjene er:

- å gi en samlet og helhetlig oversikt over føringer for vurderingspraksis på grunnlag av gjeldende lov og forskrift
- å bidra til en rettferdig og likeverdig sluttvurdering av elever, lærlinger og lære kandidater ved alle de fylkeskommunale videregående skolene og i lærebedriftene i Rogaland
- å gi mandat for ledelsen ved den enkelte skole og lærebedrift til å utvikle gode forskriftsmessige systemer og rutiner i vurderingsarbeidet
- å beskrive kjennetegn på god underveis- og sluttvurdering

Retningslinjene er utformet i samsvar med den nasjonale satsingen Vurdering for læring og Forskrift til opplæringslova med tilhørende kommentarer og presiseringer fra Utdanningsdirektoratet.

Elever, lærlinger og lære kandidater lærer best når de

- 1 forstår hva de skal lære og hva som er forventet av dem**
- 2 får tilbakemeldinger som forteller dem om kvaliteten på arbeidet eller prestasjonen**
- 3 får råd om hvordan de kan forbedre seg**
- 4 er involvert i eget læringsarbeid ved blant annet å vurdere eget arbeid og egen utvikling**

For en utdyping av disse prinsippene for vurdering se vedlegg samt [Utdanningsdirektoratets nettside om vurdering](#).

Praktisering av de fire prinsippene forutsetter at det på den enkelte skole og lærebedrift utarbeides:

- konkretiseringer av kompetansemål i læreplanene
- kjennetegn på måloppnåelse (vurderingskriterier), det vil si en beskrivelse av hva som kjennetegner kvaliteten på kompetansen på ulike nivå sett i forhold til aktuelle kompetansemål og tilpasset arbeidsoppgavene som elev/lærling skal utføre

Føringene gitt i dette dokumentet gjelder f.o.m. høsten 2012, og er revidert i 2013 og i 2015.

Stavanger, 25.11. 2015.

Joar Loland
Fylkesdirektør for opplæring

Randi Hummervoll
Seksjonssjef for opplæring i skole

Catrine Utne Pettersen
Seksjonssjef for fag- og yrkesopplæring

INNHOLD

I Retningslinjer

1. Rett til vurdering	5
2. Formålet med vurdering	5
3. Grunnlag for vurdering	
3.1. Grunnlag for vurdering i fag	6
3.2. Grunnlag for vurdering i orden og i atferd	7
4. Vurderingskategorier	
4.1. Underveisvurdering	8
4.1.1. Halvårsvurdering	9
4.1.2. Egenvurdering	9
4.2. Sluttvurdering i fag	10
4.2.1. Standpunktkarakter i fag	11
4.2.2. Fag-/svenneprøve og kompetanseprøve	12
4.2.3. Eksamen	14
4.3. Sluttvurdering i orden og i atferd	15
4.3.1. Standpunktkarakter i orden og i atferd	15
5. Elever med individuell opplæringsplan (IOP)	15
6. Varsling	17
7. Fritak fra vurdering	18
8. Klage på vurdering	19
8.1. Innsending av klager	19

II Vedlegg

Utdyping av de fire prinsippene for vurdering	20
---	----

1. RETT TIL VURDERING ([f§ 3-1](#))

Elever, lærlinger og lærekandidater i offentlig videregående opplæring har ifølge Forskrift til opplæringslova f§ 3-1 rett til vurdering. Denne retten innebærer både rett til undervisvurdering og sluttvurdering og rett til dokumentasjon av opplæringen.

I retten til vurdering ligger også at eleven skal bli gjort kjent med målene for opplæringen, hva som er grunnlaget for vurderingen og hva som vil bli vektlagt i vurderingen.

Rett til vurdering i fag forutsetter at eleven møter fram og deltar aktivt i opplæringen. Jf. [f§ 3-3](#).

2. FORMÅLET MED VURDERING ([f§ 3-2](#))

Formålet med vurdering i fag

- å fremme læring (vurdering FOR læring)
- å uttrykke kompetansen underveis (vurdering FOR og AV læring)
- å uttrykke kompetansen ved avslutningen av opplæringen (vurdering AV læring)

Vurdering i fag skal gi god tilbakemelding og god rettleiding framover.

Formålet med vurdering i orden og i atferd er

å bidra i sosialiseringprosessen til eleven, skape eit godt psykososialt miljø og gi informasjon om eleven sin orden og atferd.

3. GRUNNLAG FOR VURDERING

3.1. GRUNNLAG FOR VURDERING I FAG ([f§ 3-3](#))

F§§ [3-1](#) og [3-3](#) gjør klart følgende:

- **Eleven, lærlingen og lærekandidaten** har ansvar for å være til stede, delta aktivt og underveis vise kompetanse som har betydning for standpunkt karakteren. (Jf. [f§ 3-3](#))
- **Læreren** har ansvar for at eleven er gjort kjent med hva som er målene for opplæringen og hva som vil danne grunnlaget for standpunkt vurderingen. (Jf. [f§ 3-1](#))
- Elevens, lærlingens og lærekandidatens forutsetninger, fravær eller orden/atferd skal ikke trekkes inn i den faglige vurderingen når denne gis.
- Grensen for udokumentert fravær i fag er satt til 10%, med mulighet for rektor til skjønnsmessig godkjenning av fravær opp til 15%. Overskridelse av fraværsgrensen vil føre til at eleven ikke kan få karakter i faget. (Jf. [f§ 3-3](#) samt Rogaland fylkeskommunes styringsdokument [Fraværsgrense](#).)
- Stort fravær eller andre særlige grunner kan føre til at læreren ikke har tilstrekkelig grunnlag for å gi halvårsvurdering med karakter eller standpunkt karakter. Dette gjelder uavhengig av fraværsgrensen. (Jf. [f§ 3-3](#))

Særlige forhold knyttet til bestemte fag:

1. For faget Kroppsøving gjelder (jf. Udir-08-2012):
  - Elevenes innsats skal være en del av vurderingsgrunnlaget.
  - Når elevenes forutsetninger er en del av kompetansemålet, vil de trekkes inn i vurderingen.
  - Det er forskriftsstridig å legge til grunn et normrelatert vurderingsprinsipp, for eksempel å bruke resultatene på tester som grunnlag for å sammenligne elever.
2. For faget Yrkesfaglig fordypning (YFF) gjelder følgende:
  - Det er skolen som har ansvaret for både underveisvurdering og for å sette standpunkt karakter som er sluttvurdering for yrkesfaglig fordypning.
  - Dersom yrkesfaglig fordypning brukes til opplæring i bedrift, skal fylkeskommunen legge til rette for at skolen samarbeider med opplæringsansvarlig i bedrift om vurdering.

3.2. GRUNNLAG FOR VURDERING I ORDEN OG I ATFERD ([f§ 3-5](#))

[Vurdering i orden og i atferd gis elever, ikke lærlinger og lærekandidater.]

Skolens ordensreglement ligger til grunn for vurderingen i orden og i atferd.

Skolens ordensreglement er *Fylkeskommunal forskrift til ordensreglement* og skolens vedlegg til dette. Skolens vedlegg kan ikke ha regler som er strengere enn det den fylkeskommunale forskriften hjemler for.

Vurderingen i orden og i atferd skal holdes adskilt fra vurderingen av elevens kompetanse i fag.

Grunnlaget for vurderingen i orden skal holdes adskilt fra grunnlaget for vurderingen i atferd, slik:

- Orden:
Elevens arbeidsvaner og arbeidsinnsats, punktlighet og praktiske forberedelser for faget.
- Atferd:
Elevens oppførsel, respekt og hensynsfullhet overfor medelever, lærere og andre ansatte.

Spesielle forhold som kan legges til grunn:

- Fravær
Ulegitimert fravær kan føre til nedsatt karakter enten i orden eller i atferd. Ett og samme fravær kan ikke trekkes inn i vurderingen i både orden og atferd
- Elevens forutsetninger
Vurderingen i orden og i atferd skal ta hensyn til elevens forutsetninger.
- Enkelthendelser
Vanligvis skal ikke enkelthendelser få avgjørende vekt. Unntaket er dersom enkelthendelsen er særlig klanderverdig eller grov. Den kan da i seg selv gi grunnlag for nedsatt karakter. Se også [punkt 6](#), om varsling i slike tilfeller.

Skolen må definere tydelig hvilke forhold som gjelder orden og hvilke som gjelder atferd.

Det skal være kjent for eleven hva som er grunnlaget for vurdering og hva som blir vektlagt i vurdering i orden og i atferd.

4. VURDERINGSKATEGORIER

4.1. UNDERVEISVURDERING ([f§ 3-11](#))

Beskrivelse av undervisvurdering (fra [f§ 3-11](#)):

Undervgsvurderinga skal innehalde informasjon om kompetansen til eleven, lærlingen og lærekandidaten og gi rettleiing om korleis ho eller han kan utvikle kompetansen sin i faget

Underveisvurdering (...) skal givast løpande og systematisk og kan være både munnleg og skriftlig.

Formålet med undervisvurderingen:

- Den skal være et redskap i læreprosessen og en integrert del av undervisningen/opplæringen.
- Den skal gi et grunnlag for tilpasset opplæring.
- Den skal gi eleven, lærlingen og lærekandidaten mulighet til å forbedre kompetansen sin gjennom opplæringstida i faget ([f§ 3-16](#)) og rettleiding om hvordan ([f§ 3-11](#)).
- Underveisvurdering er en del av grunnlaget for vurderingen når standpunktkarakteren i fag skal settes ([f§ 3-16](#))

MERK: Forskriftens nye paragraf [3-16](#) gir undervisvurdering funksjon *både* som vurdering FOR læring og vurdering AV læring.

Det er meget viktig at undervisvurderingens unike funksjon som vurdering FOR læring ved dette ikke svekkes. Jf. Utdanningsdirektoratets kommentarer til [f§ 3-16](#):

Elevene skal ha mulighet til å prøve og feile underveis, men det gjennomføres også vurderinger i løpet av skoleåret som har betydning for standpunktkarakteren. Derfor er det viktig at eleven tidlig i opplæringen får vite hva som vil inngå i grunnlaget for vurderingen i faget når standpunktkarakteren settes. ([Individuell vurdering Udir-5-2016](#))

Det er altså i strid med forskriften dersom **all** undervisvurdering potensielt inngår som grunnlag for sluttvurderingen. Og det er i strid med forskriften dersom eleven ikke tidlig og tydelig er informert om **hva** som vil inngå i dette grunnlaget.

I de tilfellene der undervisvurdering blir del av grunnlaget for fastsettelse av standpunktkarakteren, må dette gjøres ut fra et samlet faglig skjønn, og ikke være en matematisk gjennomsnittsberegning.

4.1.1. HALVÅRSVURDERING ([f§ 3-11](#), [f§ 3-13](#) og [f§ 3-14](#))

Elever har rett til halvårsvurdering med og uten karakter.

Lærlinger og lærekandidater har rett til halvårsvurdering uten karakter.

Eleven, lærlingen og lærekandidaten har minst en gang hvert halvår rett til en samtale med kontaktlærer eller instruktør om utviklingen sin i forhold til kompetansemålene i fagene. Dette gjelder også ved slutten av opplæringsåret i gjennomgående fag.

Når det gis karakterer ved halvårsvurdering skal de bare gis som hele karakterer.

4.1.2. EGENVURDERING ([f§ 3-12](#))

Formålet med egenvurdering er å fremme læringen ved at eleven/lærlingen/lærerkandidaten selv reflekterer omkring læreprosessen og blir bevisst sin egen læring.

Egenvurdering innebærer at eleven/lærlingen/lærerkandidaten deltar aktivt i vurderingen av eget arbeid, egen kompetanse og egen faglig utvikling.

Egenvurdering er en del av undervisvurderingen, og forutsetter dialog med og veiledning av faglærer, jf. [f§ 3-8](#). Læreren skal vurdere om eleven har tilfredsstillende utbytte av opplæringen, jf. [f§ 3-11](#).

4.2. SLUTTVURDERING I FAG ([f§ 3-17](#))

Sluttvurdering i fag er standpunktkarakter, eksamenskarakter og karakter til fag/svenneprøve og kompetanseprøve og gis ved avslutningen av opplæringen i faget. Jf. [f§ 3-17](#):

Sluttvurdering skal gi informasjon om kompetansen til eleven, lærlingen og lære kandidat ved avslutninga av opplæringa i faget.

Begrepet «*sluttkompetanse*» er tatt ut av forskriften.

Eleven hverken kan eller skal framvise sin totale kompetanse i faget på et avsluttende tidspunkt. Ingen av sluttvurderingsformene i videregående opplæring forutsetter eller muliggjør dette.

Eksamen/svenneprøve/kompetanseprøve brukes til vurdering av et representativt utsnitt av elevens kompetanse ved opplæringens avslutning.

Standpunktkarakter brukes til vurdering av elevens samlede kompetanse slik faglærer anser den for å være ved opplæringens avslutning.

Det skal bare gis hele karakterer ved sluttvurdering.

Sluttvurderinger er enkeltvedtak og kan påklages. (Se [punkt 5](#) om klager nedenfor.)

.

4.2.1. STANDPUNKTKARAKTER I FAG ([§ 3-18](#))

Punktene under 4.1. om underveisvurdering og punkt 4.2. om sluttvurdering må være kjent for den som skal sette standpunktkarakter.

Standpunktkarakteren settes ved slutten av opplæringen.

- Den skal baseres på et **bredt** vurderingsgrunnlag som **samlet** skal vise den kompetansen eleven har i faget
- Eleven **skal være kjent med** hva det blir lagt vekt på i karakterfastsettingen

Begrepet "standpunkt" innebærer at karakteren skal uttrykke det faglige nivået eleven gjennom opplæringen har nådd fram til, slik lærer vurderer dette ved avslutningen av opplæringstiden.

Nytt i forskriften er at begrepet «sluttkompetanse» ikke brukes, og som en konsekvens av dette er det kommet en ny paragraf som sier at underveisvurdering **både** skal fremme læring og gi eleven mulighet til å forbedre seg, **og** at den kompetansen eleven har vist underveis er en del av grunnlaget når standpunktkarakteren i fag skal fastsettes. Ny [f§ 3-16](#):

Undervegsvurderinga skal fremje læring og gi eleven høve til å forbetre kompetansen sin gjennom opplæringstida i faget. Den kompetansen eleven har vist undervegs i opplæringa er ein del av grunnlaget når standpunktkarakteren i fag skal fastsetjast.

Den nye bestemmelsen sier ikke at all underveisvurdering som sådan og uten videre inngår i standpunktkarakteren. Utdanningsdirektoratet presiserer dette i sin kommentar til forskriften:

Læreren skal gjøre en totalvurdering av elevens kompetanse ved fastsettelsen av standpunktkarakteren. Det betyr ikke at læreren må vurdere eleven i alle kompetansemålene rett før standpunktkarakteren fastsettes, men at læreren skal bruke sitt faglige skjønn til å gjøre en samlet vurdering av elevens kompetanse ut fra kompetansemålene i læreplanen for faget. Læreren kan derfor ikke legge sammen karakterer fra underveisvurderingen og gi en standpunktkarakter som er et matematisk gjennomsnitt av disse karakterene. ([Individuell vurdering Udir-5-2016](#))

I ulike fag vil vurderinger underveis kunne ha ulik relevans for standpunktvurderingen. Når kompetansen som vises sent i opplæringsløpet bygger på kompetanse tilegnet tidligere i løpet, vil tidlige kompetansevurderinger ha mindre relevans.

Bruk av faglig skjønn

(jf. [Udir-5-2016 Individuell vurdering](#))

Begrepet «standpunkt» innebærer at karakteren skal uttrykke det faglige nivået eleven har nådd fram til.

Læreren må bruke sitt faglige skjønn til å gi en samlet vurdering av hva som er det nivået eleven gjennom sin faglige utvikling i opplæringstiden har nådd fram til, altså elevens standpunkt.

Standpunktvurdering er med andre ord ikke en gjennomsnittsvurdering. Det er heller ikke slik at lærer *i etterkant* kan se tilbake på underveisvurderinger og trekke disse inn i standpunktkarakteren uten at eleven på forhånd har vært kjent med at disse skulle inngå i grunnlaget for standpunktkaraktervurderingen (jf.forskriften [§ 3-1](#) og [Individuell vurdering Udir-5-2016](#)).

4.2.3. FAG-/SVENNEPRØVE OG KOMPETANSEPRØVE ([f§§ 3-48 til 3- 68](#))

Lærlinger og lærekandidater skal ha en sluttvurdering der den oppnådde kompetansen skal vurderes. Fag-/svenneprøve og kompetanseprøve skal som hovedregel gjennomføres ved slutten av opplæringstiden og skal tas så tett opp til læretidens slutt som mulig, se [f§§ 3-48 til 49](#). Vitnemål og fag-/svennebrev kan ikke utstedes før alle fag er bestått, opplæringstiden er gjennomført og fag-/svenneprøven er bestått.

Før fag-/svenneprøve kan gjennomføres, skal lærlingen eller eleven som hovedregel ha bestått de fagene som er fastsatt i opplæringen på Vg1, Vg2 og eventuelt Vg3. Lærlinger som har fulgt opplæringen, men som ikke har bestått inntil to fellesfag, kan likevel få gjennomføre fag-/svenneprøven. Disse lærlingene må bestå fagene innen to år etter at fag-/svenneprøven er avlagt for å kunne få vitnemål og fagbrev. Hvis lærlingen har IV (ikke vurdering) i ett eller flere fag, kan ikke oppmeldingen til fagprøve godkjennes, se [f§ 3-51](#).

Hovedregelen er at man kan søke fritak for bestått karakter i inntil to fellesfag. Det er ikke mulig å søke fritak før fagprøven er gjennomført. Det kan søkes fritak hvis

- lærlingen har vært fritatt for vurdering med karakter i grunnskolen
- lærlingen har vært fritatt i faget eller fritatt vurdering i faget. I dag gjelder dette bare faget kroppsøving, se [f §§ 1-12](#) og [3-23](#) samt rundskriv [Udir-08-2012](#)
- lærlingen har spesifikke lærevansker i faget, se [f § 3-67](#)

Lærebedriften, opplæringskontoret eller skolen melder lærlingen/lærekandidaten til fag/svenneprøve eller kompetanseprøve. Oppmeldingen sendes til fylkeskommunen, som skal kontrollere og godkjenne oppmeldingen før prøveprotokollen sendes til prøvenemnda. Prøven kan ikke startes før prøvenemnda har fått oppmeldingen fra fylkeskommunen.

Fag-/svenneprøve skal startes av prøvenemnda, og minst én fra nemnda må være til stede når prøven startes. Ved prøvens avslutning skal begge medlemmene i prøvenemnda være til stede for å foreta vurderingen.

Fag- og svenneprøven skal prøve kandidatens fagkompetanse på grunnlag av læreplanen for opplæring i bedrift i lærefaget. Alle kompetansemålene i læreplanen skal kunne prøves. Hvis prøven gjennomføres i bedriften der lærlingen har hatt opplæringen, skal prøven tilpasses virksomheten i bedriften.

I tillegg til oppgaven, skal prøvenemnda utarbeide et grunnlag for vurdering av prøven. Hovedpunktene i dette vurderingsgrunnlaget skal gjøres klart for kandidaten.

Prøven skal inneholde fire deler og alle fire delene skal være med i sluttvurderingen.

Fagprøvens fire deler, se [f § 3-57](#):

1. Planlegging av arbeidet og begrunnelse for valgte løsninger.
2. Gjennomføring av et faglig arbeid.
3. Vurdering av eget prøvearbeid.
4. Dokumentasjon av eget prøvearbeid.

Disse fire delene i fagprøven går ofte i hverandre. Det vil bl.a. være nødvendig å dokumentere underveis i arbeidet, og vurdering av eget arbeid foregår fortløpende selv om det også skal oppsummeres for prøvenemnda.

Kompetansebevis utstedes til alle som har bestått fag-/svenneprøve eller kompetanseprøve.

4.2.3. EKSAMEN ([f§§ 3-25 til 37](#))

Eksamen er enten sentralt gitt eller lokalt gitt. Dette angis i fagenes læreplaner.

Utdanningsdirektoratet fastsetter for de sentralt gitte eksamener hvordan eksamen i det enkelte faget skal organiseres, hvordan eksamensoppgaven skal være, datoen for den enkelte eksamen og hvordan sensurordningen skal være. (Jf. [f§ 3-28.](#))

Fylkeskommunen har det overordnede ansvar for de lokalt gitte eksamener. (Jf. [f§ 3-30.](#)) Rogaland fylkeskommune har utarbeidet Fylkeskommunale retningslinjer for lokalt gitt eksamen. Disse ligger på QM+.

Noen viktige regler knyttet til forholdet mellom eksamenskarakter og standpunktkarakter:

- **Karakteren 1**
  - Karakteren (én) til eksamen gir ikke bestått, selv om eleven har 2 (to) eller bedre i standpunktkarakter.
  - Bestått eksamen gir bestått i faget selv om standpunktkarakteren er 1 (én).
  - Karakteren 1 (én) ved tverrfaglig eksamen: Ved karakteren 1 (én) i standpunktkarakter i ett eller flere programfag som inngår i tverrfaglig eksamen, regnes ikke kurset som bestått selv om eleven består tverrfaglig eksamen. Eleven beholder eksamenskarakteren, men må ta særskilt eksamen i programfaget/fagene eleven har 1 (én) i, for å få bestått.
- **IV (ikke vurderingsgrunnlag) i avsluttende fag**
  - Dersom en elev ikke får standpunktkarakter i et avsluttende fag, blir en eventuell eksamen eleven har vært oppe til, annullert, og han må ta privatisteksamen i faget.
  - En elev som ikke får standpunktkarakter i ett eller flere programfag som inngår i tverrfaglig eksamen, må ta privatisteksamen i faget og tverrfaglig privatisteksamen.

Særskilt, ny og utsatt eksamen – se [f§§ 3-33 til 35](#)

4.3. SLUTTVURDERING I ORDEN OG I ATFERD

Sluttvurdering, i form av standpunktkarakter, gis ved avslutningen av opplæringen i skole og inkluderer siste skoledag.

4.3.1. STANDPUNKTKARAKTER I ORDEN OG I ATFERD ([f§ 3-19](#))

Rektor har ansvaret for at standpunktkarakter i orden og i atferd blir fastsatt etter drøfting i møte der lærerne til eleven er til stede.

5. ELEVER MED INDIVIDUELL OPPLÆRINGSPLAN (IOP)

Se opplæringsloven [kapittel 5](#) og forskrift [f§§ 3-17, 5. ledd, 3-18, 3-20, 3-45](#) og [3-46](#).

Definisjon av og forutsetning for IOP ([I§ 5-1](#))

Elever som ikke har tilfredsstillende utbytte av den ordinære opplæringen har rett til spesialundervisning. Det kreves sakkyndig vurdering ([jf. I§ 5-3](#)), og det skal fattes et enkeltvedtak hvor det går fram at eleven følger en individuell opplæringsplan (IOP) i ett eller flere fag.

En IOP er en læreplan med færre og/eller reduserte kompetansemål. Avviket fra ordinær læreplan må være basert på den sakkyndige vurderingen og tatt inn i enkeltvedtaket om spesialundervisning.

Vurdering med IOP

Vurdering skal, uavhengig om eleven har IOP i faget, gis etter de retningslinjene som gjelder generelt:

- Eleven har rett til underveisvurdering med og uten karakter og sluttvurdering med karakter.

Elever med IOP kan ikke (som i grunnskolen) få fritak for vurdering med karakter i et fag. (Jf. [f§ 3-20](#).) Unntaket er skriftlig sidemål. (Jf. [f§ 3-22](#) annet ledd.)

Standpunktvurdering ved IOP. ([Jf. «Veilederen Spesialundervisning» på Udir.no.](#))

For standpunktkaraktervurdering gjelder forskriftens generelle retningslinjer:

Grunnlaget for vurdering i fag er kompetansemålene i læreplanene, jf. [f§ 3-3](#).

Standpunktkarakteren skal baseres på et **bredt** vurderingsgrunnlag som **samlet** skal vise den kompetansen eleven har i faget, jf. [§ 3-18](#).

Ved IOP er det da to alternativ:

- **IOP gir grunnlag for å sette standpunktkarakter.** Reduksjonene i IOP er små i forhold til ordinær læreplan, og det kan gis standpunktkaraktervurdering på et bredt vurderingsgrunnlag som samlet viser den kompetansen eleven har i faget i henhold til ordinær læreplan.

Udir gir i [veilederen](#) gjennom et eksempel en egen kommentar til at standpunktkarakteren kan bli 1 (ikke bestått):

Dersom opplæringen i grunnskolen kun har omfattet deler av læreplanen for faget, kan elevens kompetanse i faget være så smal at det ikke er mulig å jobbe med kompetansemålene på Vg1-, Vg2- eller Vg3-nivå. Dette kan føre til at eleven får karakteren 1 (ikke bestått).

Kompetansemålene er altså her ikke fjernet i IOP, men eleven har på det aktuelle faglige nivået ikke tilstrekkelig måloppnåelse til at karakteren kan bli bestått.

Innenfor dette alternativet må det også kunne settes IV (Ikke vurderingsgrunnlag) dersom elevens deltakelse ikke blir som forutsatt i IOP.

- **IOP gir ikke grunnlag for å sette standpunktkarakter.** IOP avviker så mye fra ordinær læreplan at det samlede vurderingsgrunnlaget ikke er bredt nok til at det kan settes standpunktkarakter. Eleven skal da ha IV (ikke vurderingsgrunnlag for standpunktkarakter i faget).

Elever som ikke har vurdering med karakter i ett eller flere fag, får ikke vitnemål, men kompetansebevis. (Jf. Udires veiledning om [Føring av vitnemål og kompetansebevis for videregående opplæring 2015.](#))

6. VARSLING ([f§ 3-7](#))

- Varsel skal være skriftlig.
- Både elev og foresatte skal varsles når eleven er under 18 år
- Varsel gis ved fare for manglende vurderingsgrunnlag til halvårsvurdering og til standpunkt. og ved fare for nedsatt karakter i orden eller i atferd til halvårsvurdering og til standpunkt.

Eksempel: En elev som er varslet i 1. termin, må ha nytt varsel i 2. termin dersom det fortsatt er fare for manglende vurderingsgrunnlag i fag eller fare for nedsatt karakter i orden eller i atferd.

- Varsel skal gis uten ugrunnet opphold og så tidlig at eleven får mulighet til å forbedre seg.

Ved nedsettelse av karakter i orden eller i atferd på grunnlag av en særlig klanderverdig eller grov enkelthendelse, gjelder ikke krav om varsel.

6.1. BRUK AV ELEKTRONISK KOMMUNIKASJON VED VARSLING

I sin tolkningsuttalelse av 24.04.2015 til [f§ 3-7](#) sier Utdanningsdirektoratet at e-post eller læringsplattform etter [eForvaltningsforskriften](#) ikke vil være egnet formidlingskanal for varsel.

Men Utdanningsdirektoratet åpnet i 2014 for elektronisk utsending av varsel på grunnlag av samtykkeerklæring. Dette er grunnlaget for gjeldende praksis i Rogaland:

I Rogaland fylkeskommune har fylkesadvokaten utarbeidet kvalitetssikrede samtykkeerklæringer som grunnlag for elektronisk kommunikasjon av varsel etter [f§ 3-7](#). Se ESA-sak nr. 14/10440.

7. FRITAK FRA VURDERING ([f§§ 3-20 til 3-24](#))

Her er en stikkordsmessig oversikt over innholdet i paragrafene som omhandler fritak for vurdering. Etter forskriften gis det bare fritak for vurdering med karakter.

[F§ 3-20](#): Elever med IOP kan **ikke** fritas for vurdering med karakter

[F§ 3-21](#): Regler for fritak for vurdering med karakter for minoritetsspråklige elever som nylig har kommet til Norge

[F§ 3-22](#): Regler for fritak for vurdering med karakter i skriftlig sidemål

[F§ 3-23](#): Regler for fritak fra vurdering med karakter i faget kroppsøving

Den siste paragrafen gjelder fritak fra eksamen:

[F§ 3-24](#): Elever som er fritatt fra vurdering med karakter i fag som avsluttes med eksamen, skal ikke delta i eksamen i faget.

Det faller utenfor retningslinjene for vurdering å omtale fritak fra fag. Her henvises det til Udirs oversikt:

[Fritak fra opplæring eller vurdering med karakter og godkjenning av fag fra Norge eller utlandet \(Artikkel 31.01.2014\)](#)

8. KLAGE PÅ VURDERING ([Forskrift til opplæringslova kapittel 5](#))

Elever, lærlinger, lærekandidater og privatister har rett til å klage på sluttvurdering.

Gjennom [Kapittel 5 i Forskrift til opplæringslova](#) er eleven sikret rett til å klage. Det er viktig at skolene har gode rutiner for klagebehandling og god kommunikasjon til elevene om klagerett og klagebehandling. På Rogaland fylkeskommunes nettsider finner man en veiledning ([Klageplakat](#)) for elever og privatister som vurderer å klage. Vi anbefaler alle som arbeider med klagesaker å gjøre seg kjent med innholdet av denne.

Merk Udirs uttalelse om dokumentasjonskrav i forbindelse med klage (punkt 2.2. i [«Endringer i regelverket om vurdering»](#) på Udir.no) :

Selv om det tidligere kravet i § 3-16 annet ledd er opphevet, må skolene fremdeles ha et forsvarlig system og kunne dokumentere vurderingsarbeidet. I en klage på standpunktkarakter er kravet til dokumentasjon annerledes enn det som sto i tidligere § 3-16. I en klagesak skal faglæreren gi en uttalelse om hvordan karakteren er fastsatt, og rektor skal gi en uttalelse om skolens saksbehandling.

Det ligger innenfor skoleeiers styringsrett å kreve mer skriftlig dokumentasjon av underveisvurdering enn det som følger av forskriften.

8.1. INNSENDING AV KLAGER

Alle klager må gå gjennom skolen. Ved klager skal både elev, faglærer og rektor anvende egne skjema. Disse ligger på [RFKs nettsider](#).

VEDLEGG: UTDYPING AV DE FIRE PRINSIPPENE FOR VURDERING

Prinsipp 1 – TYDELIGE MÅL OG KRITERIER

Elever, lærlinger og lære kandidater lærer best når de forstår hva de skal lære og hva som er forventet av dem

1. Fagets hensikt og helhet presenteres i starten av læreprosessen for å gi elever, lærlinger og lære kandidater motivasjon og helhetlig forståelse.
2. Opplæringen tar utgangspunkt i elevens, lærlingens og lære kandidats bakgrunnskunnskap.
3. Elevens, lærlingens og lære kandidats forståelse sjekkes ut – felles begrepsforståelse av viktige uttrykk.
4. Opplæringen og de enkelte arbeidsoppgavene tilpasses elevenes, lærlingens og lære kandidats ståsted.
5. Læringsmålene fordeles på perioder og økter som gir oversikt over læringsarbeidet.
6. Kjennetegn på måloppnåelse er positivt formulert; de beskriver det som skal kunnes.
7. En beskrivelse av det som skal måles i en arbeidsoppgave, utarbeides tidlig i læringsprosessen, sammen med eleven, lærlingen og lære kandidaten.
8. Oppgaveformen velges ut fra en grundig gjennomtenking i forkant: hva vil jeg vurdere og hvordan?
9. Hver læringsøkt starter som regel med å forberede eleven, lærlingen og lære kandidaten til læring og avgrense læringsfokuset. Likeens avsluttes økten oftest med å sjekke ut hva som er lært.

Se [f § 3-1, 4. ledd](#):

Det skal vere kjent for eleven, lærlingen og lære kandidaten kva som er måla for opplæringa og kva som blir vektlagt i vurderinga av hennar eller hans kompetanse.

Se [f § 3-3, 1. ledd](#):

Grunnlaget for vurdering i fag er kompetansemåla i læreplanane for fag slik dei er fastsette i læreplanverket.

Prinsipp 2 – FAGLIG RELEVANT TILBAKEMELDING

Elever, lærlinger og lærekandidater lærer best når de får tilbakemeldinger som forteller dem om kvaliteten på arbeidet eller prestasjonen

Kjennetegn på gode tilbakemeldinger er at de

1. tar utgangspunkt i de beskrevne kjennetegn på måloppnåelse
2. er konkrete og beskriver hva som er bra og hvorfor
3. gis mens man fortsatt arbeider med kompetansemålene og før eventuelle karakterer; karakterer kan skygge for tilbakemeldingen
4. kan dokumenteres

Se [f § 3-11, 1. ledd](#): *Undervegsvurderinga i fag, i orden og i åtferd skal givast løpande og systematisk og kan vere både munnleg og skriftleg.*

Se [f § 3-11, 2. ledd](#): *Undervegsvurderinga skal innehalde informasjon om kompetansen til eleven, lærlingen og lærekandidaten*

Prinsipp 3 – RÅD OM FORBEDRING

Elever, lærlinger og lærekandidater lærer best når de får råd om hvordan de kan forbedre seg

Grunnlaget for dette er at

1. skolen/bedriften har gode systemer og rutiner for fagsamtaler,
2. elevens, lærlingens, lærekandidatens forbedring alltid er i fokus – hva han/hun kan gjøre for å utvikle seg videre.

Se [f § 3-11, 2. ledd](#): *Undervegsvurderinga skal (...) gi rettleiing om korleis ho eller han [eleven] kan utvikle kompetansen sin i faget.*

Se [f § 3-11, 3. ledd](#): *Eleven, lærlingen og lærekandidaten har minst éin gong kvart halvår rett til ein samtale med kontaktlæraren eller instruktøren om utviklinga si i forhold til kompetansemåla i faga.*

Prinsipp 4 – ELEVEN ER INVOLVERT I VURDERINGSARBEIDET

Elever, lærlinger og lærekandidater lærer best når de er involvert i eget læringsarbeid ved blant annet å vurdere eget arbeid og egen utvikling

1. Eleven, lærlingen og lærekandidaten blir fortalt målet og hensikten med vurderingsarbeidet, slik at han/hun skal kunne delta i vurderingsprosessen.
2. Kjennetegn på måloppnåelse blir utgangspunktet ved egenvurdering.
3. Det brukes rutiner så som logg eller tilsvarende som ivaretar progresjon / egenvurdering over tid.
4. Elevene, lærlingene og lærekandidatene vurderer hverandre – kameratvurdering. Å lage kjennetegn sammen med elevene, lærlingene, lærekandidatene for hva som skal vurderes, gir trygghet i kameratvurderingen.

Som utgangspunkt for egenvurdering benyttes følgende grunnleggende spørsmål:

- Hva er målet?
- Hvordan står jeg i forhold til målet?
- Hva gjør jeg for å komme videre?

Se forskrift [f § 3-12](#): *Eigen vurdering er ein del av undervegs vurdering, og formålet med eigen vurdering er at eleven, lærlingen og lærekandidaten reflekterer over og blir bevisst på eiga læring. Eleven, lærlingen og lærekandidaten skal delta aktivt i vurdering av eige arbeid, eigen kompetanse og eiga fagleg utvikling.*